

školní četba

Karel Čapek

POVÍDKY Z JEDNÉ KAPSY

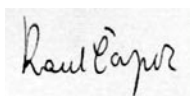
Povídky z jedné kapsy (1929) – soubor povídek s detektivní zápletkou, obsahující témata z černé kroniky. Zdánlivě neřešitelné záhady jsou tu často logicky vysvětleny, ale nenaznačeno, na čí straně je zlo, což je výsledek autorova vyznávání filozofie relativismu. Povídkám je vlastní živý hovorový styl, srozumitelnost, zaměření na detail. Příběhy propojuje postava komisaře Mejzlíka či vypravěče.

KAREL ČAPEK (1890-1938) – prozaik, dramatik, žurnalista, překladatel, kritik a filozof, důsledný demokrat a humanista. Narodil se v Malých Svatoňovicích, dětství prožil v Úpici v Podkrkonoší. Studoval filozofii. V jeho vile se v pátek scházeli tzv. „pátečníci“, přátelé z kulturní a politické sféry, a diskutovali o politice, kultuře, událostech. Čapek měl zálibu v cestování, v práci na zahradě. Jeho literární práce se vyznačují bravurním zacházením s jazykem. Dílo je značně rozsáhlé a zahrnuje jak dramata (*Loupežník, R.U.R., Ze života hmyzu, Věc Makropulos, Bílá nemoc, Matka*), romány (*Továrna na absolutno, Krakatit, Hordubal, Povětroň, Obyčejný život* aj.), povídky (*Boží muka, Trapné povídky, Povídky z jedné kapsy, Povídky z druhé kapsy*), tak cestopisné prózy, překlady, fejetony, stati, tvorbu pro děti či společné práce s bratrem Josefem.

Přínos:

– autor světové úrovně, 1938 navržen na Nobelovu cenu – stylistické mistrovství – myšlenková závažnost výpovědi – vytříbený jazyk – tvůrce sloupku, krátkého textu v pravém sloupci první strany novin – přispěl k rozvoji fejetonu, causerie.

Karel Čapek
POVÍDKY Z JEDNÉ KAPSY

A rectangular image showing a handwritten signature in black ink on a light-colored, textured background. The signature is written in a cursive script and reads "Karel Čapek".

2012

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno.

Používání elektronické verze knihy je umožněno jen osobě, která ji legálně nabyla, a jen pro její osobní a vnitřní potřeby v rozsahu stanoveném autorským zákonem. Elektronická kniha je datový soubor, který lze užívat pouze v takové formě, v jaké jej lze stáhnout z portálu. Jakékoliv neoprávněné užití elektronické knihy nebo její části, spočívající např. v kopírování, úpravách, prodeji, pronajímání, půjčování, sdělování veřejnosti nebo jakémkoliv druhu obchodování nebo neobchodního šíření je zakázáno! Zejména je zakázána jakákoliv konverze datového souboru nebo extrakce části nebo celého textu, umístování textu na servery, ze kterých je možno tento soubor dále stahovat, přitom není rozhodující, kdo takové sdílení umožnil. Je zakázáno sdělování údajů o uživatelském účtu jiným osobám, zasahování do technických prostředků, které chrání elektronickou knihu, případně omezují rozsah jejího užití. Uživatel také není oprávněn jakkoliv testovat, zkoušet či obcházet technické zabezpečení elektronické knihy.

© *Carpe diem*, 2012

www.carpe.cz

Made in Moravia, Czech Republic, EU

ISBN 978-80-87631-00-3 (pdf)

ISBN 978-80-87631-04-1 (epub)

ISBN 978-80-87631-05-8 (mobi)

OBSAH

Případ dr. Mejzlíka.....	6
Modrá chryzantéma.....	10
Věštkyňe.....	15
Jasnovidec.....	20
Tajemství písma.....	26
Naprostý důkaz.....	32
Experiment profesora Rousse.....	36
Ztracený dopis.....	43
Ukradený spis 139/VII, odd. C.....	48
Muž, který se nelíbil.....	55
Básník.....	60
Případy pana Janíka.....	66
Pád rodu Votických.....	74
Rekord.....	82
Případ Selvinův.....	88
Šlépěje.....	94
Kupón.....	101
Oplatkův konec.....	108
Poslední soud.....	114
Zločin v chalupě.....	118
Zmizení herce Bendy.....	122
Vražedný útok.....	132
Propuštěný.....	137
Zločin na poště.....	142

PŘÍPAD DR. MEJZLÍKA

„Poslyšte, pane Dastychu,“ řekl zamyšleně policejní úředník dr. Mejzlík starému kouzelníkovi, „já k vám jdu vlastně na poradu. Já mám tuhle jeden případ, se kterým si nevím rady.“

„Tak ven s tím,“ děl pan Dastych. „Kohopak se ten případ týká?“

„Mne,“ vzdychl dr. Mejzlík. „Čím víc na to myslím, tím míň do toho vidím. Poslouvejte, člověk by se z toho zbláznil.“

„Tak co vám kdo udělal?“ ptal se chláholivě pan Dastych.

„Nikdo,“ vyhrkl dr. Mejzlík. „To je to nejhorší. Já sám jsem něco udělal, čemu nerozumím.“

„Snad to nebude tak zlé,“ těšil ho starý Dastych. „Tak co jste to provedl, mládenče?“

„Chytil jsem kasaře,“ odpověděl dr. Mejzlík pochmurně.

„A to je všechno?“

„To je všechno.“

„A ten kasař asi nebyl ten pravý,“ pomáhal pan Dastych.

„Ale byl, vždyť se přiznal. Udělal kasu v Židovském dobročinném spolku, víte? Byl to nějaký Rozanowski čili Rosenbaum ze Lvova,“ bručel dr. Mejzlík. „Našli u něho hasáky a všechno.“

„No, a co byste rád věděl?“ pobádal ho starý Dastych.

„Já bych rád věděl,“ řekl policejní úředník zahluobaně, „jak jsem ho chytil. Počkejte, já vám to povím po pořádku. Před měsícem, to bylo třetího března, jsem měl až do půlnoci službu. Já nevím, jestli se pamatujete, že tehdy už třetí den pršelo. Tak jsem si zaskočil na chvilku do kavárny a pak chci jít domů, na Vinohrady. Ale místo toho jsem šel opačným směrem k Dlážděné ulici. Prosim vás, nevíte, proč jsem šel zrovna v tu stranu?“

„Snad jen tak, náhodou,“ mínil pan Dastych.

„Poslouvejte, v *takovém* počasí necourá člověk jen tak náhodou po ulicích. Já bych rád věděl, co jsem tam u všech sakramentů chtěl. Co myslíte, nemohlo to být nějaké tušení? Víte, něco jako telepatie.“

„Aha,“ pravil pan Dastych. „To je docela možné.“

„Tak vidíte,“ mluvil dr. Mejzlík ustaraně. „Tady to máme. Ale taky to mohla být taková podvědomá představa, abych se podíval, co je U Tří panen.“

„To je ten zapadák v Dlážděné ulici,“ vzpomněl si pan Dastych.
 „Právě. Tam přespávají tihle kasaři a kapsaři z Pešti nebo z Haliče, když přijdou do Prahy na práci. My na ten lokál dáváme pozor. Co myslíte, nebyl to docela obyčejný policejní zvyk, že jsem se tam šel mrknout?“

„To může být,“ soudil pan Dastych. „Takové věci dělá někdy člověk docela mechanicky, hlavně když jaksi má smysl pro povinnost. Na tom není nic zvláštního.“

„Tak já jdu do Dlážděné ulice,“ pokračoval dr. Mejzlík, „podívám se mimochodem na seznam noclehářů U Tří panen a jdu dál. Na konci Dlážděné ulice se zastavím a mířím zase zpátky; pěkně prosím, nevíte, proč jsem šel zpátky?“

„Zvyk,“ mínil pan Dastych. „Zvyk patrolovat.“

„To by mohlo být,“ souhlasil policejní úředník. „Ale já jsem neměl službu a chtěl jsem jít domů. Třeba to byla předtucha.“

„Bývají takové případy,“ uznával pan Dastych. „Ale taková předtucha není nic záhadného. To je přece známo, že v člověku jsou jakési vyšší schopnosti...“

„Hergot,“ zařval dr. Mejzlík, „tak byl to zvyk, nebo nějaké vyšší schopnosti? Tohle bych rád věděl! – Tak počkejte: Když si to tak šlapu, jde proti mně nějaký člověk. Řekněte, pročpak by u všech všudy nemohl kdokoli jít v jednu hodinu v noci Dlážděnou ulicí? Na tom není nic podezřelého. Já sám jsem na nic ani nepomyslel; ale zastavil jsem se zrovna pod lucernou a zapaloval jsem si egyptku. Víte, to my děláme, když se chceme v noci na někoho pořádně podívat. Co myslíte: byla to náhoda, nebo zvyk, nebo... nebo nějaký podvědomý alarm?“

„To nevím,“ řekl pan Dastych.

„Já taky ne,“ křikl zlostně dr. Mejzlík. „Hrom do toho! Tedy si zapaluju cigaretu pod tou lucernou a ten člověk jde podle mne. Pane, já jsem se mu ani nepodíval na nos a jenom tak čumím k zemi. Když ten chlap přešel, začalo se mně něco nelíbit. Čerchmante, řekl jsem si, tady není něco v pořádku – ale co vlastně? Vždyť jsem si toho vašnosity ani nevšiml. Tak stojím v dešti pod tou lucernou a přemýšlím; a najednou mě napadlo: boty! Ten chlap měl něco divného na botách. A já vám zničehonic povídám nahlas: popel.“

„Jaký popel?“ ptal se pan Dastych.

„No popel. V tu chvíli jsem si vzpomněl, že ten člověk měl na botách mezi svrškem a podrážkou popel.“

„A proč by neměl mít na botách popel?“ mínil pan Dastych.

„To se rozumí,“ zvolal dr. Mejzlík. „Ale pane, v ten okamžik jsem *viděl*, ano, *viděl* vyříznutou ohnivzdornou, ze které se sype popel na podlahu. Víte, ten popel, co je mezi ocelovými pláty. A já jsem *viděl*, jak ty boty šlapou do toho popela.“

„Tak to byla intuice,“ rozhodl pan Dastych. „Geniální, ale nahodilá intuice.“

„Nesmysl,“ řekl dr. Mejzlík. „Člověče, kdyby nepršelo, tak bych si toho popela ani nevšiml. Ale když prší, tak lidé obvykle nemají na botách popel, rozumíte?“

„Tak to byl empirický závěr,“ pravil s jistotou pan Dastych. „Byl to skvělý úsudek na základě zkušenosti. A co bylo dál?“

„Inu, pak jsem šel za tím chlapem: to se ví, zapadl ke Třem panám. Potom jsem zatelefonoval pro dva tajné a udělali jsme tam šťáru, našli jsme pana Rosenbauma i s tím popelem a hasáky a dvánácti tisíce z kasy Židovského dobročinného spolku. Na tom už nic není. To víte, v novinách se psalo, že tentokrát naše policie ukázala značnou pohotovost – Takový nesmysl! Prosím vás, kdybych náhodou nebyl šel do té Dlážděné ulice a náhodou se nepodíval tomu gaunerovi na boty... Totiž,“ děl dr. Mejzlík sklíčeně, „byla-li to jen tak náhoda. To je právě to.“

„Na tom přece nezáleží,“ mínil pan Dastych. „Mladý člověče, to byl úspěch, ke kterému si můžete gratulovat.“

„Gratulovat!“ vybuchl dr. Mejzlík. „Pane, jakpak si mám gratulovat, když nevím k čemu? K svému báječnému detektivnímu bystrozraku? Nebo k mechanickým policejním zvykům? Nebo k šťastné náhodě? Nebo k nějaké intuici a telepatii? Koukněte se, to byl můj první větší případ; něčeho se člověk musí držet, že? Dejme tomu, zítra mně dají nějaký mord; pane Dastychu, co budu dělat? Mám běhat po ulicích a koukat lidem bystrozrace na boty? Nebo mám jít za nosem a čekat, že mě nějaká předtucha nebo vnitřní hlas povede rovnou k vrahovi? Tak vidíte, to je ten případ. Celá policie si teď říká: Tenhle Mejzlík, ten má nos; z toho mládence s brejlema

něco bude, to je detektivní talent. Vždyť je to zoufalá situace,“ bručel dr. Mejzlík. „*Nějakou* metodu člověk musí mít. Do svého prvního případu jsem věřil na všelijaké ty exaktní metody; víte, na pozorování, na zkušenost, na soustavné vyšetření a takové hlouposti. Ale když si teď probírám ten případ, tak vidím, že – Poslouchejte,“ vyhrkl s úlevou, „já myslím, že to byla jen šťastná náhoda.“

„Vypadá to tak,“ řekl pan Dastych moudře. „Ale byl v tom také kus dobrého pozorování a takové té logiky.“

„A mechanická rutina,“ děl mladý úředník malomyslně.

„A intuice. A taky trochu takový dar předtuchy. A instinkt.“

„Ježíšikriste, tak to vidíte,“ bědoval dr. Mejzlík. „Pane Dastychu, jak mám ныčko něco dělat?“

„– Pan doktor Mejzlík k telefonu,“ hlásil pan vrchní. „Volá policejní prezidium.“

„Tady to máme,“ zahučel dr. Mejzlík zdrceně; a když se vrátil od telefonu, byl bledý a nervózní. „*Platit*, pane vrchní,“ křikl podrážděně. „Už to tak je. Našli nějakého cizince zavražděného v hotelu. *Hrom* aby –“ a odešel. Zdálo se, že tento energický mladý muž má trému.

MODRÁ CHRYZANTÉMA

„Tak já vám povím,“ řekl starý Fulinus, „jak přišla Klára na svět. Tehdy jsem zařizoval knížecí lichtenberský park v Lubenci – pane, starý kníže, to byl nějaký znalec; celé stromy si nechal posílat od Veitsche z Anglie, a jen cibuli z Holandska odebral sedmnáct tisíc kusů; ale to jen tak vedle. Tak jednou v neděli jdu v Lubenci po ulici a potkám Kláru; víte, to byl tamní idiot, hluchoněmá bláznivá káča, která kudy šla, tudy blaženě hýkala, – nevíte, pane, proč jsou tihle idioti tak blažení? Zrovna jsem se jí vyhýbal, aby mně nedala hubičku, když najednou zahlédnu, že má v prackách kytici; byl to nějaký kopr a takový ten polní neřád, ale mezi tím, pane – já jsem viděl ledacos, ale tehdy mě mohl trefit šlak. Ona vám ta potrhlá měla ve své kytce jeden květ pompónové* chryzantémy, která byla *modrá*! Pane, *modrá*! Byla to asi taková *modrá* jako Phlox Laphami; trochu břidlicově nadechnutá, s atlasově růžovým okrajem, uvnitř jako Campanula turbinata, krásně plná, ale to všechno ještě nic není: pane, ta barva byla tehdy a ještě dnes je u vytrvalé indické chryzantémy naprosto neznámá! Před lety jsem byl u starého Veitsche; sir James se mi nějak, panečku, chlubil, že jim loni kvetlo jedno chrysanthemum, import přímo z Číny, tak drobet lila, ale v zimě jim bohužel zašlo. A tady ta krákorající maškara měla v pařátu chrysanthemum tak *modré*, jak si jen můžete přát. Dobrá.

Tak tedy ta Klára radostně zahučela a strká mně tu svou kytici. Dal jsem jí korunku a ukazoval jsem jí tu chryzantému: Kláro, kdes tohle vzala? Klára nadšeně kdákala a řehtala se; víc jsem z ní nedostal. Křičím na ni, ukazuji rukama, ale nic platno; mermomocí mě chtěla obejmout. Běžím k starému knížeti s drahocennou modrou chryzantémou: Jasnosti, tohleto roste tady někde v okolí; pojd'te to hledat. Starý dal hned zapřahat kočár, a že vezmeme Kláru s sebou. Ale Klára se zatím ztratila a nebyla k nalezení. Stáli jsme u vozu a nadávali tak dobrou hodinku – on kníže pán býval dřív u dragounů. Ale ještě jsme s tím nebyli hotovi, když se přihnala Klára s vyplazeným jazykem a cpala mně celou kytici čerstvě narvaných modrých chryzantém. Kníže jí podával stokorunu, ale Klára se dala zklamáním do breku; chudák nikdy stokorunu neviděla. Musel jsem

*) *pompónový* – s kulovitým květem

jí dát korunu, abych ji upokojil. Začala tancovat a křičet, ale my ji posadili na kozlík, ukázali na ty modré chryzantémy, a Kláro, veď nás!

Klára na kozlíku výskala radostí; to si nemůžete představit, jak byl Jeho Důstojnost pan kočí pohoršen, že musí sedět vedle ní. Kromě toho se koně každou minutu splášili z toho jejího kvikotu a kokrhání, inu, byla to čerchmantská jízda. Když jsme jeli půldruhé hodiny, povídám: Jasnosti, to už jsme udělali aspoň čtrnáct kilometrů.

To je jedno, bručel kníže, třeba sto kilometrů.

No dobrá, já na to, ale Klára se s tou druhou kyticí vrátila za hodinu. To místo nemůže tedy být dál než tři kilometry od Lubence.

Kláro, křičí kníže a ukazuje na ty modré chryzantémy, kde to roste? Kdes tohle našla?

Klára se rozkrákorala a ukazovala pořád dopředu. Nejspíš byla ráda, že jede v kočáře. Poslouchejte, já myslel, že ji kníže zabije; kristepane, ten se uměl vztekat! Z koní kapala pěna, Klára kejhala, kníže se rouhal, kočí div nebrečel hanbou a já jsem dělal plány, jak vypátrat modrou chryzantému. Jasnosti, povídám, takhle to nepůjde. Musíme hledat bez Kláry. Uděláme si na mapě kružítkem okruh tří kilometrů, rozdělíme to na úseky a budeme hledat dům od domu.

Člověče, řekl kníže, na tři kilometry od Lubence není přece žádný park!

To je dobře, povídám. V parku byste našel starého čerta; ledaže byste hledal ageratum nebo kanu. Koukejte se, tadyhle dole na stonku je drobet půdy; to není žádný humus, to je mazlavá žlutka, nejspíš hnojená lidským tentononc. Musíme hledat místo, kde je hodně holubů; na lupení máte plno holubiho trusu. Nejspíš to roste u plotu z neloupaných tyček, protože tuhle je v paždí listu ždibet odprýsknuté smrkové kůry. Tak, to je přesné vodítko.

Jaké? povídá kníže.

No, takové, já řku, že to musíme hledat u každé chalupy v okruhu tří kilometrů; rozdělíme se na čtyři skupiny: vy, já, váš zahradník a můj pomocník Vencl, a je to.

Dobrá, ráno nato byla první věc, že mi Klára zase přinesla puget modrých chryzantém. Potom jsem propátral svůj úsek, v každé

hospodě jsem pil teplé pivo, jedl syrečky a ptal se lidí po modrých chryzantémách. Pane, neptejte se, jaký průjem jsem měl po těch syrečkách; horko bylo, jako se někdy koncem září vydaří, a já vlezl do každé chalupy a musel si nechat líbit ledajaké hrubství, protože lidé si mysleli, že jsem blázen, agent nebo někdo od úřadu. Ale jedna věc byla večer jistá: žádná modrá chryzantéma v mém úseku nerostla. V ostatních třech nenašli taky nic. Jen Klára přinesla novou kytici nalámaných modrých chryzantém.

To víte, takový kníže je velký pán, když se to vezme kolem a kolem; tak on si zavolal četníky, každému dal do ruky jeden květ modré chryzantémy a slíbil jim nevím co, když mu najdou, kde to roste. Četníci, pane, to jsou vzdělaní lidé, čtou noviny a tak; krom toho znají každý kámen a mají náramný vliv. Pane, považte si, že toho dne šest četníků, obecní strážníci, starostové obcí, školní mládež s učiteli a jedna tlupa cikánů prolézali celý ten kousek země v okruhu tří kilometrů, otrhali všechno, co kde kvetlo, a donesli to do zámku. Prokrindapána, to vám toho bylo jako o Božím těle; ale modrá chryzantéma, to se ví, ani jedna. Kláru jsme dali po celý den hlídat; v noci utekla a po půlnoci mi přinesla plnou náruč modrých chryzantém. Dali jsme ji hned zavázat do šatlavy, aby neotrhalala všechny; ale byli jsme v koncích. Na mou duši, to bylo jako v začarování; představte si, kraj jako dlaň –

Poslouchejte, člověk má právo být sprostý, když je v moc velké bídě nebo když ho potká neúspěch; to já znám; ale když mně kníže pán z toho vzteku řekl, že jsem stejný idiot jako Klára, namítl jsem mu, že si od takového starého kretěna nenechám nadávat, a šel jsem rovnou k vlaku; od té doby jsem v Lubenci nebyl. Ale když už jsem seděl ve vagóně a vlak se hnul, já jsem se, pane, dal do breku jako malý kluk, že už neuvidím modrou chryzantému a že ji nadobro opouštím. A jak tak brečím a koukám z okna, vidím hnedle u trati něco modrého. Pane Čapek, to bylo silnější než já: vyhodilo mne to ze sedadla a zatahalo to za poplašnou brzdu – já o tom ani nevěděl; vlakem to drclo, jak brzdili, a já jsem se svalil na protější sedadlo – přitom jsem si zlomil tenhle prst. A když přiběhl konduktér, koktal jsem, že jsem něco v Lubenci zapomněl, a musel jsem zaplatit zatracenou pokutu. Pane, já jsem nadával jako špaček a kulhal jsem